

Vergaderjaar 2011–2012

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 1108

BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 november 2011

Graag bieden wij u hierbij de geannoteerde agenda aan van de Raad Buitenlandse Zaken van 1 december 2011.

De minister van Buitenlandse Zaken,
U. Rosenthal

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
H. P. M. Knapen

Geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken d.d. 1 december 2011

Zuidelijke buurlanden

Syrië, Egypte, Jemen en het Zuidelijk Nabuurschapsbeleid zullen de hoofdpunten van de discussie vormen.

Uitvoering Nabuurschapsbeleid

Het kabinet hecht aan intelligente conditionaliteit ten opzichte van deze landen, waarbij positieve ontwikkelingen ten aanzien van economische hervormingen, democratisering, rechtsstatelijkheid en mensenrechten, waaronder de rechten van vrouwen en minderheden, worden beloond («*more for more*»), maar negatieve ontwikkelingen op die terreinen ook consequenties hebben («*less for less*»).

Het kabinet is voorstander van het verder openen van de Europese markt voor producten afkomstig van onze Zuiderburen, met inbegrip van landbouwproducten, en ondersteunt de aanpak van de Europese Commissie gericht op het aangaan van onderhandelingen over zogenaamde *Deep and Comprehensive Free Trade Agreements* met een aantal van de zuidelijke buurlanden. De Commissie heeft inmiddels concept-onderhandelingsmandaten gepresenteerd aan de Raad.

Syrië

De Arabische Liga heeft, net als eerder onder andere de EU en de VS, veelomvattende sancties tegen het Syrische regime afgekondigd. Desondanks blijft Assad de voortdurende protesten met geweld onderdrukken. Inmiddels zijn er naar schatting van de VN minstens 3 500 doden gevallen. Tienduizenden personen bevinden zich in detentie onder erbarmelijke omstandigheden.

Gezien het voortdurende geweld meent het kabinet dat de EU tijdens de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) op 1 december a.s. moet besluiten tot uitbreiding van de sanctielijsten met handlangers van het regime, waaronder ministers, en bedrijven in de financiële en oliesector. Tegelijkertijd dienen de sancties te worden verbreed, zodat deze vergelijkbare impact op het Syrische regime hebben als de sancties van de Arabische Liga en tegelijkertijd de Syrische bevolking blijven ontzien. Op deze manier wordt de druk op Assad en zijn getrouwen verder opgevoerd. Daarnaast verdienen Syrische mensenrechtenverdedigers en leden van de Syrische oppositie die een vreedzame, democratische en inclusieve transitie voorstaan, steun, ook in EU-verband.

De EU moet de ontwikkeling van de humanitaire situatie in Syrië nauw blijven volgen. In dit licht zal de Raad ook het Franse voorstel tot het instellen van humanitaire corridors bespreken.

Op 22 november nam de Algemene Vergadering van de VN met ruime meerderheid en steun van een groot aantal Arabische landen een resolutie aan die de mensenrechtenschendingen in Syrië veroordeelt en het regime oproept tot medewerking met de Arabische Liga en de door de Mensenrechtenraad ingestelde onderzoekscommissie. Nederland heeft zich ingespannen voor aanneming van deze resolutie. Nu moet de EU de leden van de VN Veiligheidsraad opnieuw oproepen hun verantwoordelijkheid te nemen door concrete stappen te zetten ter ondersteuning van de Syrische bevolking.

Egypte

De Egyptische parlementsverkiezingen zijn op 28 november van start gegaan. Zij vinden gefaseerd plaats en duren tot begin januari as. Bij confrontaties tussen demonstranten en Egyptische veiligheidsdiensten zijn sinds 19 november jl. meer dan 40 doden gevallen. De protesten begonnen uit onvrede over het trage tempo van de Egyptische transitie.

In reactie op de protesten diende de regering Sharaf op 21 november jl. haar ontslag in. Er wordt nu gewerkt aan de vorming van een «regering van nationale redding». De voorzitter van de Hoge Militaire Raad, veldmaarschalk Tantawi, heeft aangekondigd de presidentsverkiezingen te vervroegen naar uiterlijk juni 2012. De demonstranten achten deze reacties onvoldoende en eisen het directe vertrek van de Hoge Militaire Raad. Tantawi is hierop niet ingegaan.

Het kabinet heeft de Egyptische autoriteiten opgeroepen de roep van burgers om democratische transitie serieus te nemen. Net als onder anderen HV Ashton en de Secretaris-Generaal van de Arabische Liga veroordeelde het kabinet het geweld en riep het alle betrokkenen op tot kalmte.

Het kabinet zal de Egyptische «regering van nationale redding» op haar programma en haar daden beoordelen. Mede op basis van het verloop van de parlementsverkiezingen zal het kabinet bepalen op welke wijze het transitieproces in Egypte concreet kan worden gesteund. Ook hier is de intelligente conditionaliteit van toepassing; de mate van steun aan de overheid hangt af van de bereidheid tot democratische verandering. Het kabinet zal onderstrepen dat ook EU-steun afhankelijk moet zijn van vorderingen op het gebied van mensenrechten en rechtsstatelijkheid.

Jemen

Op 23 november hebben President Saleh en oppositiepartijen in Riyad een akkoord gesloten dat voorziet in de formatie van een overgangsregering en het uitschrijven van presidentsverkiezingen binnen negentig dagen. Deze zullen op 21 februari as. plaatsvinden. Zowel de VN, de *Gulf Cooperation Council* (GCC), de VS en de EU hebben zich met resultaat ingespannen voor een akkoord. Op 28 november bespreekt de VN Veiligheidsraad de ontwikkelingen in Jemen.

Het kabinet ziet het akkoord als een hoopgevende eerste stap en is van mening dat het nu aankomt op volledige uitvoering van het akkoord conform het vastgestelde tijdsschema. De ondertekenaars van het akkoord moeten hun verantwoordelijkheid nemen ten opzichte van de Jemenitische bevolking, die de afgelopen maanden zwaar heeft geleden onder het geweld.

Westelijke Balkan

Conform de toezegging van de minister gedaan tijdens het AO uitbreiding op 22 november jl. wordt in de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken, die uw Kamer tegelijkertijd met deze geannoteerde agenda ontvangt, de stand van de dialoog tussen Servië en Kosovo toegelicht.

GVDB

De Raad zal de discussie over de planning en aansturing van GVDB-missies- en operaties en over brede en EU-interne samenwerking

bij de ontwikkeling van civiele en militaire capaciteiten («*pooling & sharing*») voortzetten. Het kabinet spant zich in voor een effectief en efficiënt GVDB binnen een geïntegreerd gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid dat complementair is aan de inspanningen van de NAVO op het gebied van veiligheid. Dat stelt de EU in staat om een verantwoordelijke rol te spelen bij de preventie en bestrijding van conflicten. Centraal staat daarbij de gedachte dat een sterk Europa op het terrein van veiligheid en defensie bijdraagt aan een sterk trans-Atlantisch bondgenootschap. Daartoe moeten binnen het GVDB civiele missies en militaire operaties ondersteund worden door toereikende capaciteiten, samenwerkingsverbanden en structuren. Nederland wil dat de EU kostenefficiëntie, civiel-militaire integratie en samenwerking met de NAVO zonder onnodige duplicatie van structuren als uitgangspunten hanteert.

MOVP

Het Palestijnse verzoek voor VN-lidmaatschap is formeel nog altijd in behandeling bij de Veiligheidsraad. Het sub-comité van de VNVR dat over de aanvraag moest adviseren, is er niet in geslaagd een eensluidend oordeel te vellen. Een positieve beslissing van de Veiligheidsraad is onwaarschijnlijk, ook zonder een eventueel veto van de VS. De kans bestaat dat de Palestijnse Autoriteit (PA) zich vroegtijdig zal richten tot de Algemene Vergadering, die weliswaar niet zelfstandig kan besluiten over volwaardig VN-lidmaatschap maar de PA wel kan erkennen als «*non-member state observer*».

Fatah en Hamas voeren eind november gesprekken over de uitvoering van het afgelopen mei gesloten Cairo Akkoord, dat moet leiden tot de vorming van een Palestijnse interim-regering van technocraten en tot presidentiële en parlementaire verkiezingen in de Palestijnse Gebieden in mei 2012.

Op 26 oktober en 14 november jl. vonden in Jeruzalem besprekingen plaats van Kwartetgezanten met vertegenwoordigers van partijen. Deze gesprekken volgen op de Kwartetverklaring van 23 september jl., waarin een tijdpad en modaliteiten zijn neergelegd voor onderhandelingen die binnen een jaar moeten leiden tot een Raamwerkakkoord. De wens van Israël om rechtstreekse onderhandelingen te voeren, stuit vooralsnog op de Palestijnse eis van een voorafgaande nederzettingenbouwstop.

Het kabinet meent dat het Kwartet een centrale rol toekomt bij het vervolg van deze besprekingen. Een duurzame tweestatenoplossing met een erkende Palestijnse staat is alleen mogelijk via onderhandelingen. Nederland wijst unilaterale stappen af.

Iran

De Bestuursraad van het Internationale Atoomenergie Agentschap (IAEA) sprak op 17–18 november jl. zijn grote zorgen uit over het Iraanse nucleaire programma en riep Iran op aan zijn internationale verplichtingen te voldoen en volledig mee te werken met het IAEA. De Bestuursraad riep ook op tot een geïntensiveerde dialoog met het oog op het vinden van een diplomatieke oplossing. Het IAEA verwees de kwestie Iran niet door naar de VNVR, die tot aanvullende sancties had kunnen besluiten.

Het kabinet is diep verontrust over de ontwikkelingen in Iran. Het houdt ernstige zorgen over de rol van Iran in de regio en het nucleaire programma. Het kabinet zal bepleiten dat de EU, net als gelijkgezinde andere landen, het sanctie-pakket verder uitbreidt en alle mogelijkheden benut om de druk op Iran verder op te voeren. Het kabinet draagt met

voorstellen actief bij aan dit proces en spant zich ervoor in dat de eerste besluiten tijdens de RBZ-bijeenkomst van 1 december a.s. worden genomen. Het heeft voorstellen gedaan op het gebied van de financiële sector, de olie-en gassector, de petrochemische industrie en de afkondiging van visummaatregelen en tegoedenbevriezingen tegen personen. Wij maken u erop attent dat het al verboden is Iraanse vrachtluchten toegang tot luchthavens in de EU te verlenen, tenzij het gemengde vluchten (deels passagiers, deels vracht) betreft.

Niet alleen het nucleaire programma van Iran, maar ook de voortdurende schendingen van mensenrechten rechtvaardigen nadere maatregelen. Het kabinet spant zich ervoor in dat de EU ook op dit gebied zo spoedig mogelijk andere maatregelen neemt, zoals met de Tweede Kamer besproken tijdens het AO Iran en het VAO Iran op 9 en 10 november jl.

Speculeren over andere opties dan het verscherpen van sancties, dan wel uitsluiting ervan, is op dit moment niet aan de orde.

Kamp Ashraf

De speciaal adviseur van HV Ashton voor Kamp Ashraf in Irak, Jean de Ruyt, spant zich met de Verenigde Naties in voor een ordelijk verloop van de door Irak gewenste sluiting per eind 2011. Het kabinet bepleit opvang van de bewoners in de regio. Het betreurt dat de leiding van Kamp Ashraf en de Iraakse autoriteiten onvoldoende meewerken aan de registratie van de bewoners. In zijn gesprek met de Iraakse minister van Buitenlandse Zaken in september jl. heeft minister Rosenthal erop aangedrongen af te zien van geweld en te blijven zoeken naar een vreedzame oplossing.

European Endowment for Democracy

In juni 2011 stelde de Raad vast dat een «*European Endowment for Democracy*»¹ zal worden opgericht om democratie en mensenrechten in zowel de Oostelijke als Zuidelijke nabuurschapsregio te ondersteunen. Nederland is van oordeel dat een dergelijk Europees instituut wel aantoonbare en aanzienlijke meerwaarde moet hebben. Daarnaast zal Nederland aandacht vragen voor de institutionele structuur en het kostenaspect. Nederland is geen voorstander van nieuwe, dure en opgetuigde instituties.

¹ Zie ook het BNC-fiche inzake de Mededeling Herijking Nabuurschapsbeleid die op 15 juni jl. naar de Tweede Kamer is gestuurd (Kamerstuk 22 112 nr. 1184).